

شرایط سیاسی عراق به کدام سو می‌رود؟

صدر و بحران مشروعیت

مالک مصدق: اقدام نمایندگان فراکسیون صدر برای استعفای جمعی از پارلمان عراق در پی درخواست ۱۲ ژوئن/ ۲۲ خرداد مقتدی صدر به عنوان نقطه عطف تحولات چند روز اخیر در این کشور عمل کرده است. در همین رابطه حتی اگر استعفای این نمایندگان قطعی شود، قانون به نامزدهای همان مناطق که بعد از نمایندگان کنونی صدر بیشترین رأی در انتخابات ۱۰ اکتبر ۲۰۲۱ را کسب کرده‌اند، اجازه می‌دهد جانشین نمایندگان مستعفی شوند و به این ترتیب مجلس عراق با ظرفیت کامل به فعالیت خود ادامه دهد. لذا اگرچه

استعفای کل اعضای فراکسیون صدر، از نظر تغییر بافت سیاسی پارلمان عراق بسیار مهم است، اما لطمه‌ای به تغییر ساختار نمی‌زند و به تبعش مانع رسیدن پارلمان به حد نصاب قانونی نمی‌شود.

به دنبال حذف خودخواسته صدری‌ها مهم‌ترین تحول به افزایش امیدها و به دنبال بررنگ‌تر شدن تلاش‌های جریان رقیب صدر با محوریت چارچوب هماهنگی در تسریع تعیین رئیس‌جمهور، نخست‌وزیر و کابینه آتی عراق باز می‌گردد. با این وضعیت حزب دموکرات کردستان هم نظیر ائتلاف السیاده به عنوان یکی از سه مهره اصلی هم‌پیمان صدر ذیل ائتلاف نجات میهن راه خود را از صدری‌ها جدا کرده است تا ائتلاف بزرگ‌تری را با چارچوب هماهنگی ایجاد کند. در صورت وقوع چنین مسئله‌ای که در سایه اخبار واصله احتمالش بسیار بالاست، بن‌بست انتخاب کلیددار کاخ‌السلام بغداد هم در سایه رقابت اتحادیه میهنی و حزب دموکرات کردستان عراق کنار خواهد رفت.

اگرچه در وهله اول به نظر می‌رسد تا هنگامی که رقابت درون‌کردی بین طالبانی‌ها و بارزانی‌ها تعدیل نشود رایزنی‌های چارچوب هماهنگی درخصوص تشکیل دولت جدید عراق به نتیجه نمی‌رسد، ولی باید در نظر داشت که پس از فروپاشی ائتلاف نجات میهن محتمل‌ترین سناریو می‌تواند روی‌کار آمدن رئیس‌جمهوری از بارزانی‌ها باشد. چراکه چارچوب هماهنگی برای بیوسستن حزب دموکرات کردستان نهایت انعطاف سیاسی را به خرج می‌دهد تا از این فرصت به‌وجودآمده در سایه خلا صدری‌ها نهایت استفاده را ببرد.

در همین راستا چارچوب هماهنگی دور جدیدی از گفت‌وگوهای جدی سیاسی را با احزاب مختلف عراقی برای تشکیل یک دولت آغاز کرده است. به دیگر سخن چارچوب هماهنگی در پی استعفای نمایندگان جریان صدر با گردآوری نیروهای سیاسی خواهان ایجاد ائتلافی بزرگ‌تر و قدرتمندتر از چارچوب هماهنگی در جهت تشکیل دولت توافقی هستند.

به همین دلیل است که برخی نمایندگان حزب دموکرات کردستان عراق چون محمد صدیق عنوان داشت که «چارچوب هماهنگی ائتلاف جدیدی در عراق تشکیل خواهد داد. اگر چنین ائتلافی تشکیل شود و چارچوب هماهنگی با شروط حزب دموکرات کردستان موافقت کند، ما به این ائتلاف خواهیم پیوست». اینجاست که فضا برای جولان بیشتر بارزانی‌ها شکل خواهد گرفت.

در این بین اعزام هیئتی از چارچوب هماهنگی به اقلیم کردستان و خروجی دیدار این هیئت با مسعود بارزانی، رهبر حزب دموکرات با هدف مشارکت در تشکیل دولت جدید و تغییرات در نقشه سیاسی عراق پس از استعفای نمایندگان جریان صدر و نیز برنامه و پیش‌شرط مسعود بارزانی برای همراهی با چارچوب هماهنگی می‌تواند به عنوان کاتالیزوری در قبضه قدرت توسط این جریان (چارچوب هماهنگی) عمل کند. نکته مهم آن است که توفیق در همراهی بارزانی با چارچوب هماهنگی به معنی همراهی سنتی‌های

عراق با محوریت ائتلاف السیاده خواهد بود. زیرا این ائتلاف (السیاده) و حزب دموکرات با هم وارد ائتلاف‌ها خواهند شد. از این منظر هرچند چارچوب هماهنگی کمیته‌ای ویژه برای انتخاب نامزد تصدی منصب نخست‌وزیری عراق را تعیین کرده است، اما این جریان بدون کسب موافق کردها و اهل سنت هیچ نامزدی را اعلام نخواهد کرد.

با در نظر گرفتن تمام این نکات در سوی دیگر داستان، استعفای نمایندگان فراکسیون صدر می‌تواند مسیر حل‌وفصل مسائل و مشکلات برای تشکیل دولت جدید را به سمت و سویی نامشخص سوق دهد که نتیجه آن عمیق‌تر شدن بحران‌ها در عراق خواهد بود. همان‌گونه که پیش‌تر هم اشاره شد اهمیت و نقش استعفای ۷۳ نماینده فراکسیون صدر از نظر حقوقی و قانونی چندان پیچیده نیست، اما تبعات سیاسی این استعفاست که می‌تواند به بن‌بست فعلی عراق دامن بزند.

تا اینجا کار مقتدی صدر کم‌هزینه‌ترین گزینه سیاسی را با استعفای نمایندگان فراکسیونش برای خود رقم زد، اما به نظر می‌رسد این گزینه در عین حال پرهزینه‌ترین گزینه برای عراقی‌ها باشد. چون تغییر ماهیت ائتلاف صدر از جریان اصلی تشکیل‌دهنده بدنه پارلمان و دولت عراق به جریان اپوزیسیون صرفاً به معنای دور جدید هرج‌ومرج سیاسی - اجتماعی در عراق خواهد بود.

تنها راه‌حل همه مشکلات توافقی است، زیرا، نه تشکیل دولت بدون حضور بزرگ‌ترین فراکسیون پارلمانی و نه حتی برگزاری مجدد انتخابات نمی‌تواند به بحران کنونی در عراق پایان دهد. بی‌شک برگزاری مجدد انتخابات زودهنگام کمکی به برورن‌رفت عراق از بحران کنونی نخواهد کرد. مادامی که سیستم سیاسی پارلمان و دولتی در عراق با اصلاحات ساختاری بهینه و گفت‌وگوهای خواهی نهادینه نشود با تکرار انتخابات تغییری در وضعیت این کشور شکل نخواهد گرفت و حتی دوره‌های بعدی انتخابات به تعمیق بحران‌های حال حاضر می‌انجامد.

مضافاً تشکیل دولت جدید عراق بدون حضور جریان صدر دشوار است، زیرا اگر این جریان به اپوزیسیون بپیوندد، مردم در خیابان‌ها علیه دولت به حرکت در خواهند آمد. با در نظر گرفتن این نکات استعفای کل نمایندگان جریان برنده انتخابات ۱۰ اکتبر ۲۰۲۱ از مجلس یک چالش بزرگ برای نظام سیاسی عراق است. به هر حال باید پذیرفت صدری‌ها پایگاه مردمی قدرتمندی دارند که می‌تواند کل سیستم این کشور را به بحران مشروعیت بکشاند.

برجام، مرده‌ای که دولت سیزدهم نمی‌تواند دفنش کند

مهدی بازگان: در بحبوحه بن‌بست مذاکرات وین این تک‌جمله تکراری به‌عنوان موتیف دیپلماتیک در مواضع تهران و واشنگتن بارها تکرار شده است؛ آمریکایی‌ها می‌گویند «برجام در دسترس است، اگر...»؛ ایرانی‌ها هم می‌گویند «برجام در دسترس است، اگر...». ادامه این‌جمله هرچه باشد فعلاً واقعیت‌ها نشان می‌دهد برجامی در کار نیست، به‌ویژه در ۱۰ روز اخیر پس از صدور قطع‌نامه شورای حکام آژانس با واکنش‌های تهران در برابر این قطع‌نامه، امیدها برای

احیای برجام عملاً به صفر رسیده است. این در حالی است که باقری‌کنی، معاون سیاسی وزارت امور خارجه، صبح پنجشنبه گذشته در اجلاس‌یه کانون دانشگاهیان ایران اسلامی در تالار فردوسی دانشگاه تهران اظهار کرد: «این واقعیت که دولت (رئیس‌ی) همه تخم‌مرغ‌های سیاست خارجی را در سبب مذاکرات نگذاشته است، هیچ خدشه‌ای به اراده جدی، اهتمام مستمر و تلاش جدی دستگاه دیپلماسی برای به‌نتیجه‌رساندن مذاکرات وارد نکرده و نمی‌کند».

این جمله کلیدی مذاکره‌کننده ارشد ایرانی در دل خود حاوی دو پیام بسیار مهم است؛ نخست آنکه دولت سیزدهم با وجود تمام سروصداهای رسانه‌ای و فشارهای سیاسی بعد از صدور قطع‌نامه شورای حکام که از خبرگزاری‌ها، روزنامه‌ها، محافل حزبی، سیاسی تا مجمع تشخیص مصلحت نظام برای خروج از NPT، خروج از توافقی هسته‌ای و خروج از آژانس بین‌المللی انرژی اتمی کشیده شده است، با درک واقعیت‌های صحنه جهانی به‌واسطه ۱۰ ماه حضور در بدنه اجرائی کشور کماکان به احیای برجام امیدوار است. پیام دیگر آن است که حتی اگر به باور، خواست و فشار جریان داخلی ضد توافقی هسته‌ای بخواهیم برجام را پس از صدور قطع‌نامه شورای حکام مرده فرض کنیم، دولت رئیس‌ی نمی‌تواند آن را دفن کند؛ بنابراین این دولت، نه تمایل و نه اساساً توانی برای خروج از آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، خروج از NPT و به طریق اولی اعلام خروج رسمی جمهوری اسلامی ایران از مذاکرات وین را ندارد، چراکه به‌خوبی با تبعات منفی آن آشناست.

به موازات این شرایط پیچیده و بغرنج بود که چهارشنبه گذشته کمیسیون اصل ۹۰ در گزارشی از استکفاف حسن روحانی، رئیس‌جمهور سابق و علی‌اکبر صالحی، رئیس پیشین سازمان انرژی اتمی، از اجرای کامل مصوبه مجلس یازدهم موسوم به اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها خبر داد؛ این بازی سیاسی پایداری‌های مجلس یازدهم تنها با هدف مقصرجلوه‌دادن دولت دوازدهم در رسیدن ایران به این نقطه (بن‌بست مذاکرات وین و صدور قطع‌نامه شورای حکام) منتشر شده است. حال آنکه یگانه مقصر بن‌بست ۹۹ روزه مذاکرات وین و نتیجه مستقیم آن یعنی صدور قطع‌نامه شورای حکام به نگاه دولت سیزدهم در مدیریت مذاکرات یا بهتر بگوییم فقدان مدیریت مذاکرات و سپردن

گفت‌وگوها به مسکو و اولیانوف، ثمره‌ای بهتر از این وضعیت را در پی نخواهد داشت.

شاید به باور دولت رئیس‌ی و جریان همسو بتوانند با انداختن توپ ناتوانی‌هایشان در زمین دولت سابق، افکار عمومی را منحرف کنند و زمین و زمان را به هم بدوزند که دولت روحانی را بانی شرایط کنونی جلوه دهند، اما در این مورد خاص جامعه به خوبی بر این واقعیت انکارناپذیر واقف است که دولت سابق تا چه اندازه خواستار حصول توافق هرچه سریع‌تر در وین برای احیای برجام با هدف لغو تحریم‌ها بود تا

تواند در واپسین ماه‌های حیاتش سر و سامانی به وضعیت اقتصادی و معیشتی کشور بدهد که با کارشکنی مجلس یازدهم و دیگر نهادها مواجه شد.

از این منظر گزارش کمیسیون اصل ۹۰ با فشار چهره‌هایی مانند خضریان، نبویان و...، صرفاً به این دلیل منتشر شده است که باز هم مسئولیت شکست دولت رئیس‌ی در عرصه سیاست خارجی مانند دیگر شکست‌های این دولت به گردن دولت روحانی بیفتد، چراکه به باور آنها اگر بندهای قانون مذکور به طور کامل اجرا می‌شد، طرف‌های غربی با محوریت آمریکایی‌ها و به دنبالش آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و شورای حکام، صدور قطع‌نامه علیه ایران را کلید نمی‌زدند.

شاید در ظاهر نام این قانون مجلس یازدهم اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها باشد، اما هر کسی که اندک شناختی از فضای جامعه جهانی داشته باشد به خوبی می‌داند که اجرای کامل این مصوبه، نه به لغو تحریم‌ها که صرفاً به کشاندن پرونده ایران به شورای امنیت سازمان ملل و فعال شدن مکانیسم ماشه منجر خواهد شد تا نهایتاً بیخ تحریم‌ها علیه ایران از این هم سفت‌تر شود؛ سناریویی که به نظر می‌رسد ایدئال‌ترین شرایط برای جریان کاسب تحریم و دلواپس در سایه تحرکات پایداری‌چی‌های مجلس یازدهم باشد. هرچند افکار عمومی دیگر گوشی برای شنیدن این جملات نخ‌نما و کلیشه‌ای ندارد.

حتی اگر این ادعای پایداری‌چی‌های حاضر در کمیسیون اصل ۹۰ را ذیل گزارش چهارشنبه گذشته بپذیریم، سؤال مهمی که باید پرسید این است که اگر دولت روحانی بنا به صلاحدید خود از اجرای کامل بندهای قانون مجلس یازدهم که اتفاقاً با بدعتی در شورای عالی امنیت ملی ناظر به موافقت دبیر شورا (شمخانی) برخلاف نگاه رئیس سابق این شورا (روحانی) همراه بود، چرا دولت رئیس‌ی طی ۱۰ ماهی که قدرت را به دست گرفته است از اجرای تمام و کمال بندهای این قانون استکفاف می‌ورزد!؟

مگر آنکه بیرو نکته کلیدی یادشده در سطور پیشین، این دولت توان اجرای کامل این قانون یا به عبارت دیگر دفن‌کردن برجام را ندارد، کما اینکه جملات باقری‌کنی هم برخلاف فشارهای سیاسی و سروصداهای رسانه داخلی همین جریان ضدبرجام به معنای مخالفت ضمنی با اجرای کامل قانون مجلس است.

The Longines Legend Diver Watch

Elegance is an attitude

لونجین
LONGINES

SARMAN CO.

1832 Dr. Shariati Ave. Next to Pol-E-Roomi Tehran IRAN

Tel.: +98 21 226.137.52